

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Sint-Truiden – Zepperen Kerkveldstraat

Programma van Maatregelen

DOSSIER 2017L56

Bouwen & Milieu nv

Erkend als Bodemsaneringsdeskundige type 2 (Ovam-Vlaanderen)

Erkend als expert in de Bodemverontreiniging (Leefmilieu Brussel)

Hasseltsesteenweg 2

B-3800 Sint-Truiden (BE)

In samenwerking met erkend archeoloog Rik van de Konijnenburg (Haast bvba)

expert in Historisch en Archeologisch onderzoek, Studies en Toegepast onderzoek

Dossiernr.: 2017L56

wettelijk depot: D/2017/14.148/28

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferraris kaarten (bron: www.geopunt.be)

Auteur: Anne De Loof, archeoloog

Autorisatie: Rik van de Konijnenburg, erkend archeoloog 2015/00041

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Wettelijk depot: D/2017/14148/28

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	9
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen	13
5. Onderzoeksstrategie en -methode	15
6. Onderzoekstechnieken	16
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	16
8. Lijst met afbeeldingen	17
9. Bibliografie	17

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

1.1.1 Projectcode: 2017L56

1.1.2 Nummer wettelijk depot: D/2017/14.148/28

1.1.3 Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

1.1.4 Naam en adres van de opdrachtgever: Ann Gilissen, Grotestraat 357, 3850 Wijer

1.1.5 Locatiegegevens:

1.1.5.1 Provincie: Limburg

1.1.5.2 Gemeente: Sint-Truiden

1.1.5.3 Deelgemeente: Zepperen

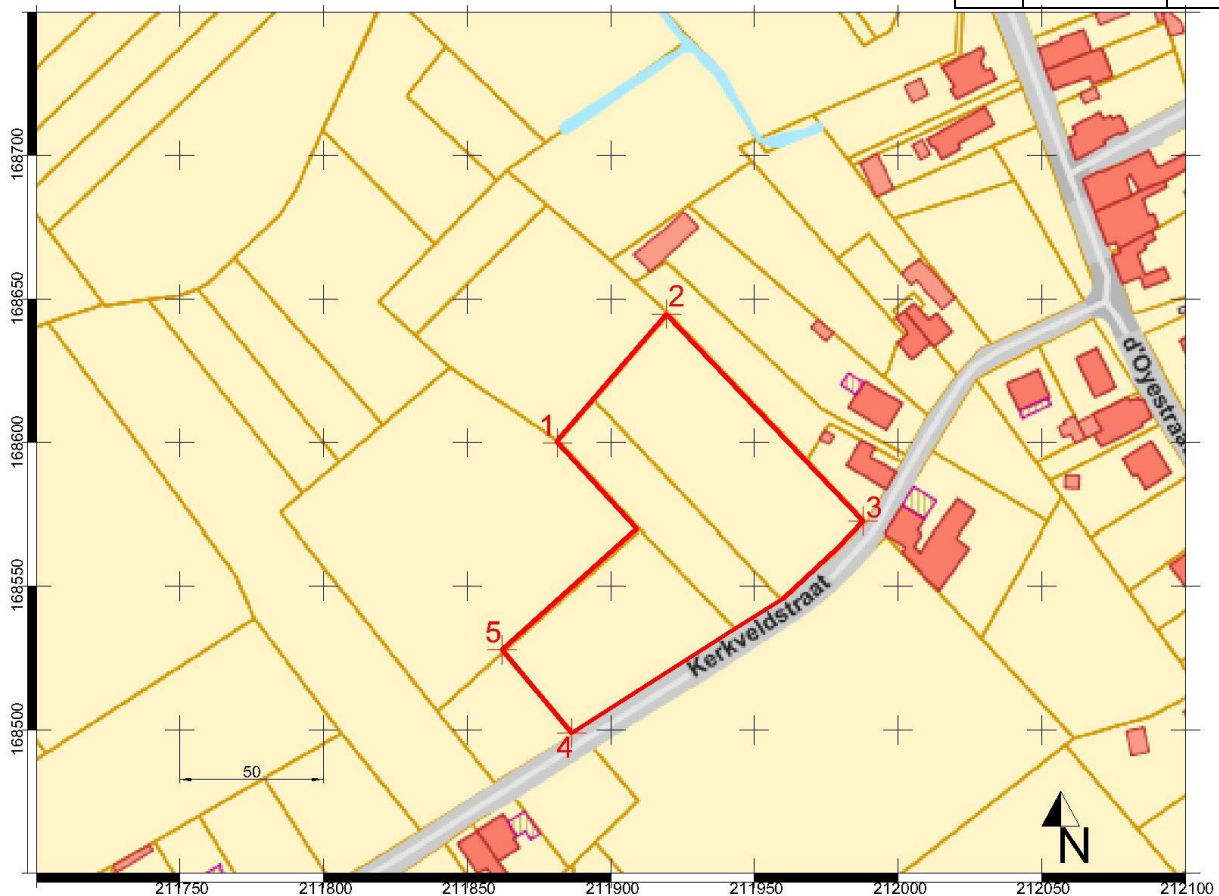
1.1.5.4 Adres: Kerkveldstraat

1.1.5.5 Toponiem: het Kerke veld – D'oye (uit kadaster)

1.1.5.6 Bounding box:

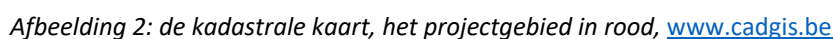
De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

Nr	X	Y
1	211879.87	168599.69
2	211919.22	168644.82
3	211987.93	168572.62
4	211887.41	168497.80
5	211862.78	168526.82

Afbeelding 1: Bounding box, het projectgebied in rood, www.geopunt.be

Het projectgebied ligt in de gemeente Sint-Truiden, deelgemeente Zepperen, 9de afdeling, sectie C, percelen 816a (3917,89 m²) 792k(1767,08 m²) en 792h (2827,43 m²). De totale oppervlakte is 8512,40 m².

BOUWEN&MILIEU – Sint-Truiden - Zepperen, Kerkveldstraat– Projectcode 2017L56 – Programma van Maatregelen

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de verkavelingsaanvraag in Sint-Truiden, Kerkveldstraat, kadastrale gegevens 9^e afdeling sectie C percelen 816a, 792h en 792k, met een totale oppervlakte van 8512,40 m².

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een stedenbouwkundige aanvraag is afhankelijk van een aantal criteria: - De totale oppervlakte van de percelen - De oppervlakte van de geplande bodemingrepen - De ruimtelijke bestemming van het terrein - De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de CAI (Centraal Archeologische Inventaris Onroerend Erfgoed).

In dit geval is de verkaveling beperkt in de gekarteerde grijze zone van het gewestplan (loten 1-7, afbeelding 3). Voor deze archeologienota zal enkel de witte-rode (code 0102 woongebied met een landelijk karakter) in aanmerking kunnen komen, omdat de loten achteraan in een agrarisch gebied (code 0900 van het gewestplan) liggen.

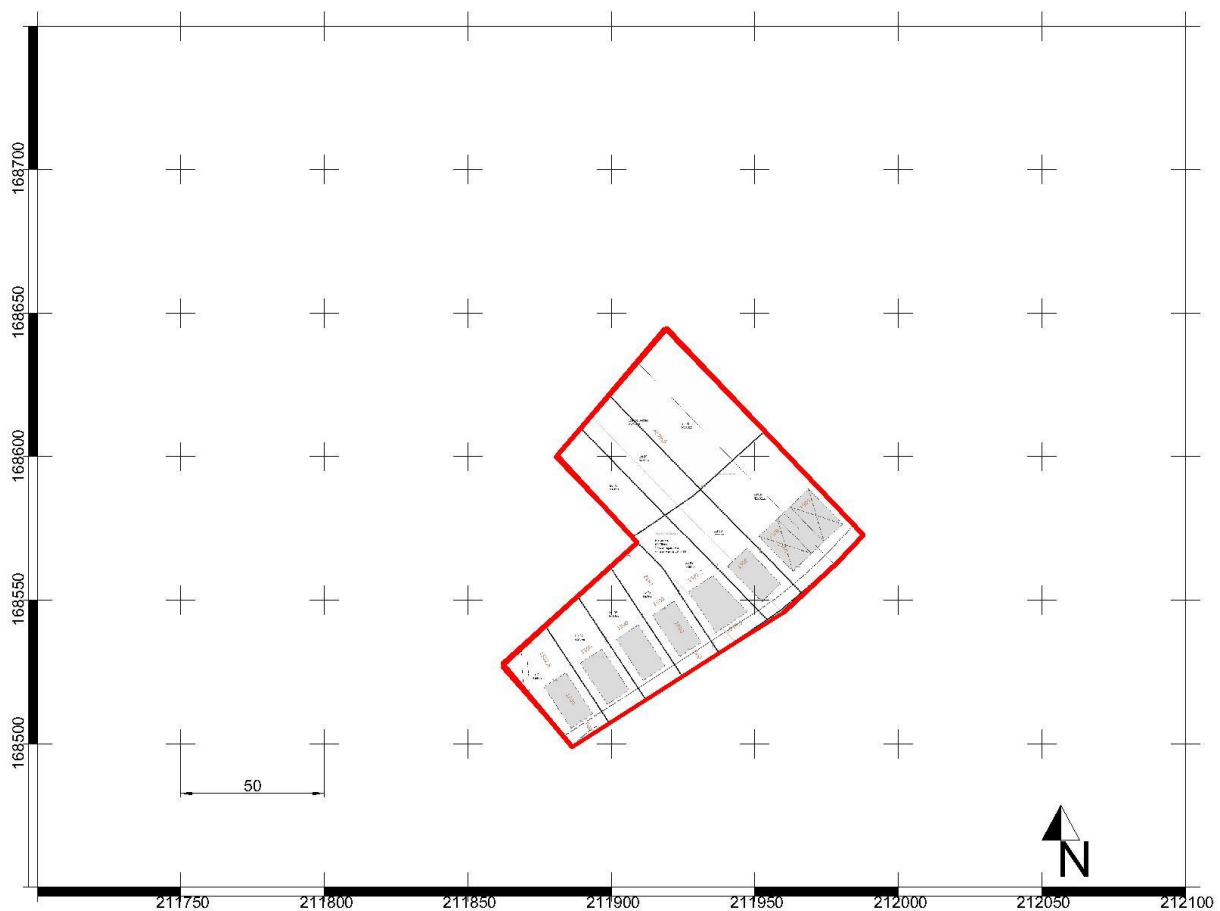

Afbeelding 3: Het gewestplan, de kadastrale percelen in blauw en de onderzochte oppervlakte in lichtgrijs, www.geopunt.be

Deze drie loten (loten 8-10) komen niet in aanmerking, mogen niet onderzocht worden en dienen buiten beschouwing gelaten te worden, aangezien de verkavelingsaanvraag enkel betrekking heeft op het woongebied.

De oppervlakte van dit bureauonderzoek beslaat ongeveer 56,78 are (5678 m²).

De opdrachtgever vraagt uitstel van veldwerk omdat hij/zij pas definitief wenst te investeren in het project na de termijn van indiening van bezwaarschriften tijdens het openbaar onderzoek en de bindende adviezen van alle betrokken instanties om te voorkomen dat plannen dienen gewijzigd te worden.

Afbeelding 4: het verkevelingsplan

Volgens het verkevelingsplan zal het perceel 792h volledig gebruikt worden alsook een gedeelte van de percelen 816a en 792k. De loten 8-10 (2834,40 m²), blijven voorbehouden voor landbouw en de verkaveling zal binnen de loten 1-7 gebeuren, voor een oppervlakte van ca. 56a 78ca (5678 m²) en een bouwdensiteit van max. 9 woningen per hectare.

Dus het bouwproject beperkt zich tot 66,5% van het gehele perceel, met een rij gebouwen (loten 1-7), die een directe ingang aan de Kerkveldstraat hebben.

Elk lot heeft een woning (open bebouwing) en een private tuin, met verschillende dimensies (afbeelding 7). Alleen het lot 7 voorziet twee woningen

Lot 1: 685 m²,

Lot 2: 617 m²,

Lot 3: 652 m²,

Lot 4: 678 m²,

Lot 5: 808 m²,

Lot 6: 756 m²,

Lot 7: 1506 m² voor de twee huizen/tuinen.

Op het moment van het schrijven van deze nota, zijn de gebouwen nog niet in detail getekend en de fundamenteën zullen tot ca. 0.80 m – 1 m diepte in de grond liggen¹. Kelders/kruipkelders worden (nog) niet voorzien, maar ze blijven mogelijk bij een eventuele verkaveling.

¹ Zoals voorzien van de opdrachtgever.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

In het bureauonderzoek werden alle nodige gegevens verzameld en besproken om te komen tot een gefundeerde uitspraak betreffende de archeologische verwachtingen in het betrokken projectgebied. Dit onderzoek heeft volgende IT-middelen gebruikt om het archeologisch potentieel van het gebied te kennen :

- Site/object op <https://inventaris.onroenderfgoed.be>;
- Het onroerend erfgoed op de kaart, op <https://geo.onroenderfgoed.be>;
- Vorige vooronderzoeken, op <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/>;
- Onderzoek met alle historische kaarten, op <https://geopunt.be> en op www.cartesius.be

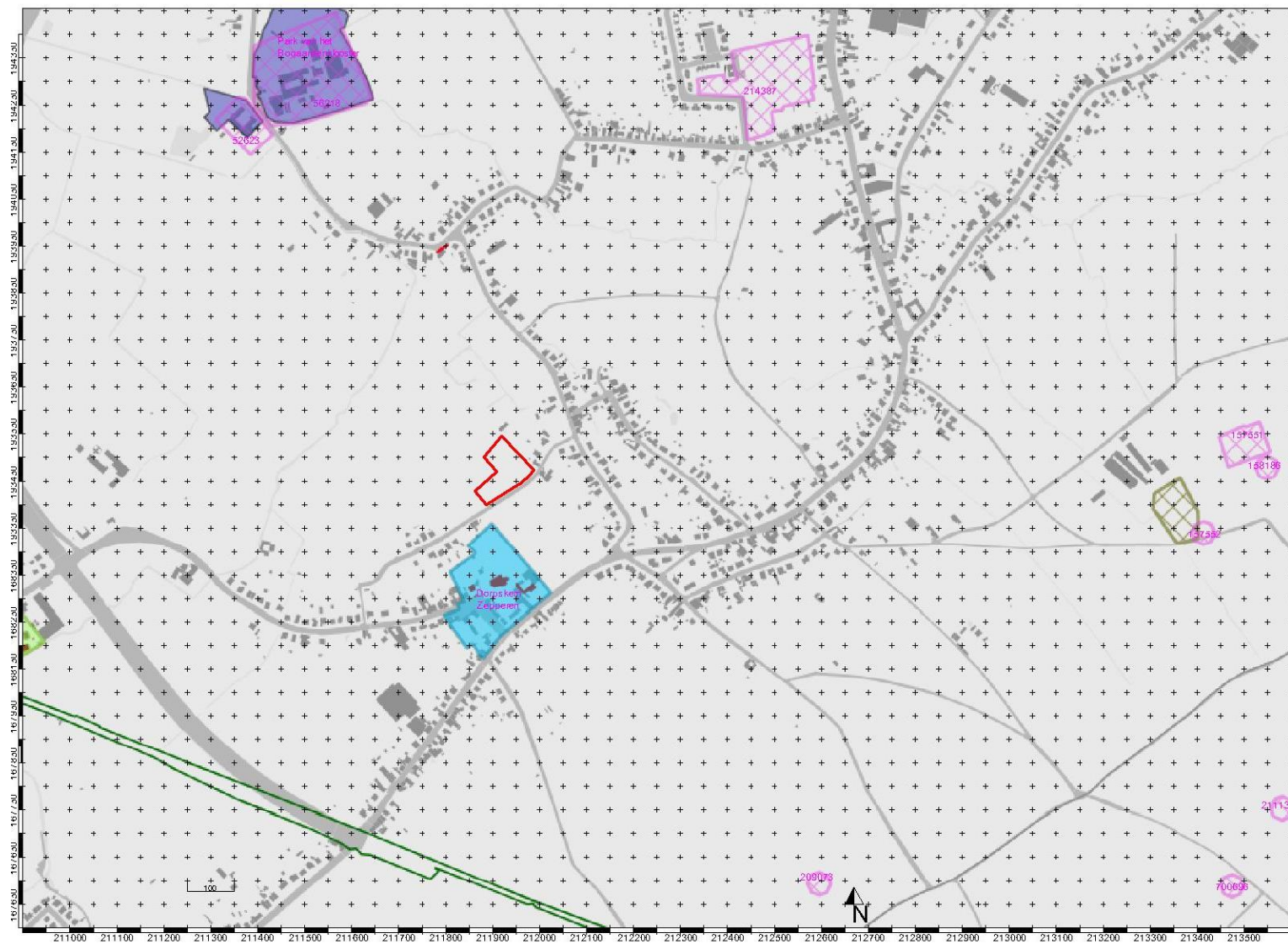
Het projectgebied ligt in Zepperen. De deelgemeente is in Vochtig Haspengouw gelegen, op de grens met Droog Haspengouw. Vochtig Haspengouw is een overgangsgebied tussen zandleem en leem. De ondergrond bestaat uit Tertiaire klei- en zandlagen (soms erg rijk aan schelpen). De ondoorlaatbare klei veroorzaakt vele bronnen, een dicht rivierennet en vochtige bodems. Het is een overgangsgebied inzake reliëf, dat in het noorden erg vlak is, met in het zuiden de sterk versneden plateaurand van het Haspengouws plateau. Droog Haspengouw wordt gekenmerkt door eolische leemafzettingen. In het zuiden van Droog-Haspengouw rusten deze leemlagen op krijtlagen, verder noordwaarts op jonger tertiair zand. Krijt, zand en leem zijn goed doorlaatbaar waardoor in het landschap weinig bronnen en een beperkt aantal waterlopen terug te vinden zijn. Riviererosie bleef dan ook beperkt tot de valleiwanden van de Jeker, de Maas en enkele kleinere waterlopen. Dit bepaalde in hoge mate het huidige uitzicht van het landschap, met een zacht golvend reliëf dat overwegend met akkers bezet is.

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Onmiddellijk ten zuiden van het projectgebied ligt de dorpskern van Zepperen, met de Parochiekerk Sint-Genoveva en het kerkhof². Binnen het onderzoeksgebied zelf zijn er geen archeologische waarden gekend, en de dichtstbijzijnde CAI sites liggen meer dan 900 m ver (afbeelding 5).

- CAI 214387, ca. 900 m ten NW, een bewoning (twee silo's, vier paalkuilen en vijf greppels) en mogelijk drie brandrestengraven uit de IJzertijd.

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Parochiekerk Sint-Genoveva [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/23158> (geraadpleegd op 14 december 2017).

- CAI 52618, ca. 950 m ten N, oorspronkelijk het Bogaardenklooster uit de Late middeleeuwen, werd verbouwd als kasteel in 1827 en later als schoolcomplex.
- CAI 52623, ca. 950 m ten N, hoeve uit de 17de eeuw, met een kern in Maasstijl (1665) en sterk aangepast in de 19de eeuw.
- CAI 209073, ca. 1,2 km ten ZO, losse vondst in metaal (zegelstempel met huismerk) uit de 15de-16de eeuw.
- CAI 157552, ca. 1,450 km ten O, losse vondst, munten, uit de Late middeleeuwen
- CAI 157551, ca. 1,5 km ten O, INDICATOR van een gebouw (?) van om en bij de 60 m x 20 m, verdeeld in rasters. De plaats ligt tegen Hoepertingen in Zepperen met als toponiem "Het Voorhof" Noch in de Atlas der buurtwegen noch op de Ferrariskaart is iets terug te vinden op deze locatie. Ter plaatse lijkt het (met verbeelding) op een Middeleeuwse toestand omgeven door grachten (grachtjes).
- CAI 158186, ca. 1,5 km ten O, een halve denarius (in 2 stukken) van Keizer Augustus (30vc-14nc), een *draadfibula* uit de Romeinse Tijd, munten uit de Volle middeleeuwen en een muntgewicht voor een Franse ecu ca. 1550.
- CAI 700696, ca. 1,7 km ten ZO, losse vondst in metaal (twee fragmenten van bronzen kokerbijlen) uit de Late Bronstijd.
- CAI 211130, ca. 1,870 km ten ZO, losse vondst (verzegelloodje) uit de Nieuwe Tijd.

Afbeelding 5: CAI kaart, in rood het projectgebied, <https://geo.onroerendergoed.be>

Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek blijkt dat het terrein niet geroerd is in het verleden en de natuurlijke helling van het terrein ongewijzigd is gebleven.

Er zijn geen factoren waaruit blijkt dat het eventuele bodemarchief verstoord is: de kans van archeologisch waardevolle informatie – vanaf de Metaaltijden – kan met dit bureauonderzoek niet uitgesloten worden. Het projectgebied zou een kennisvermeerdering kunnen opleveren inzake de ontwikkeling van de omgeving van één bepaalde zone, Zepperen, die nog niet vaak onderzocht is.

De archeologische verwachting is hier laag voor de Steentijd, aangezien de vondsten van deze tijd in hogere en drogere zones liggen.

Voor de Metaaltijden is de verwachting matig laag: er is een enige CAI-locatie uit de IJzertijd ca. 900 m ten N en binnen een gebied van 2 km rond de onderzochte zone (ca. 1,7 km van ons gebied verwijderd) treffen we enkel een losse vondst aan uit de Late Bronstijd.

Vanaf de Romeinse Tijd tot de Late Middeleeuwen is er een hogere kans: er zijn losse vondsten van munten uit deze periodes langs een mogelijke W-O richting en het projectgebied ligt onmiddellijk ten noorden van de middeleeuwse sporen van de dorpskern.

De aanwezigheid van het Bogaardenklooster en andere vondsten ten noorden van het onderzochte gebied laten ons vermoeden dat vondsten uit de Nieuwe en de Nieuwste Tijd niet uitgesloten kunnen worden.

De geplande werken zullen gedeeltelijk vernietigend zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief. Het huidige terrein zal uitgegraven worden, en de fundering van de woningen zal tot ca. 0,80 m.- 1 m dieper zijn dan de huidige niveaus (er is ook een kelder/kruipkelder mogelijk).

4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

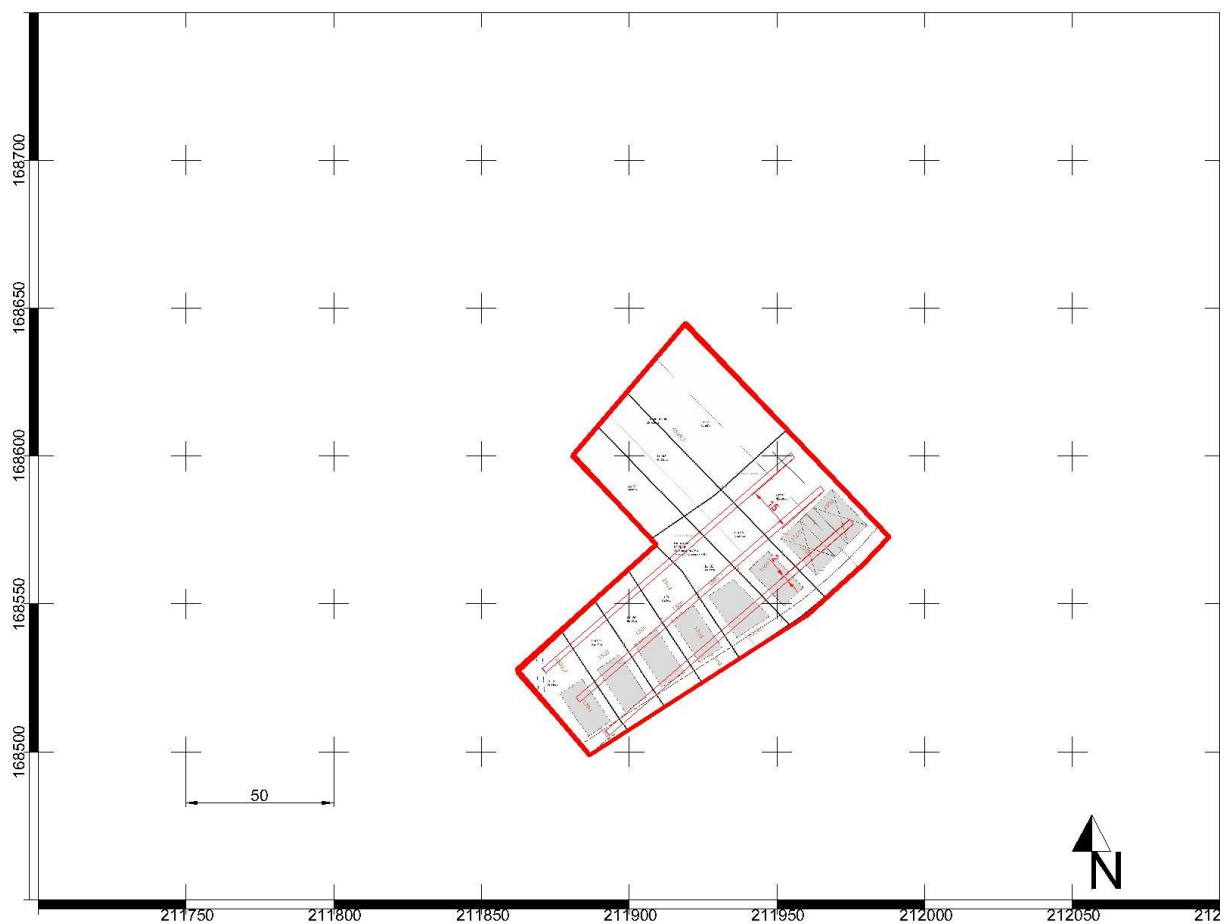
Het doel van de proefsleuven is de detectie van sites met bodemsporen. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- - Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen?
- Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de te volgen strategie bij een vervolgonderzoek

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: verder archeologisch onderzoek wordt best uitgevoerd door middel van proefsleuven. De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven (nr. 3) te graven van 2 m breed noordoost/zuidwest gericht. Deze oriëntatie is haaks op de helling georiënteerd, parallel met het tracé van de Kerkveldstraat. Deze oriëntatie is ingegeven ook door de situering van de nieuwe toestand, om een gelijkmatige verdeling van de sleuven onder de gebouwen te krijgen (afbeelding 6).

Afbeelding 6: voorstel van de proefsleuven

Het resultaat van de proefputten bepaalt de verder te volgen strategie in het archeologisch traject.

6. Onderzoekstechnieken

De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van ca. 15 m, wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 11,2% (ca. 658 m²) van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% (ca. 735 m²) van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. Hiervoor is nog ca. 77 m² beschikbaar. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, en om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden.

Van alle sleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring voorzien om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen. Elke wijziging in de onderzoeksstrategie en/of onderzoeksmethode wordt tijdens het veldwerk met alle betrokken partijen besproken en pas uitgevoerd na goedkeuring door alle betrokken partijen.

8. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: Bounding box, het projectgebied in rood, www.geopunt.be

Afbeelding 2: de kadastrale kaart, het projectgebied in rood, www.cadgis.be

Afbeelding 3: projectie van de verkaveling op het gewestplan, in rood het projectgebied, www.geopunt.be

Afbeelding 4: het verkavelingsplan

Afbeelding 5: CAI kaart, in rood het projectgebied, <https://geo.onroerenderfgoed.be>

Afbeelding 6: voorstel van de proefsleuven

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>

Geraadpleegde websites:

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.gdiviewer.agiv.be

www.geo.onroenderfgoed.be

www.geopunt.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be/

www.loket.onroenderfgoed.be